

УДК 81'38

Чемеркін С. Г.

МОДИФІКАЦІЯ ОЗНАК САКРАЛЬНОГО СТИЛЮ В ІНТЕРНЕТІ

У статті простежено визначальні ознаки сакрального стилю української мови, репрезентованого в Інтернеті. Зазначено, що через використання одиниць розмовної мови, гіпертексту, креолізованого тексту, екзотизмів та ін. відбувається модифікація основних визначальних ознак цього дискурсу в Мережі.

The article covers defining qualities of the Ukrainian language sacral style presented in the Internet. It is denoted that by means of spoken language, units hypertext, sacral text, exotisms and other modifications of main characteristic qualities of this discourse in the Internet modification takes place.

Сакральний стиль української мови (інакше – конфесійний стиль) функціонує давно, проте дослідження цього дискурсу в лінгвістиці здійснювалося не завжди повною мірою через відомі екстралінгвальні чинники. Під час демократичних процесів у 1980-і рр., а надто після проголошення Незалежності почалось активне вивчення цього стильового різновиду мови [30; 9; 18; 3, 34-90; 10].

В Україні домінує православне християнство, частково – греко-католицьке, інші релігійні напрямки та течії поширені меншою мірою [25; 32; 23]. Така ситуація характерна для реального життя, і реальне життя віряни найчастіше пов'язують із цими конфесіями. У віртуальному ж просторі можливість репрезентації іншої церкви надзвичайно висока, а деякі конфесії використовують Інтернет як дієвий засіб впливу на потенційних вірян. Зважаючи на потенційно однакові можливості доступу до поширеної для загалу інформації в Інтернеті, користувач має змогу відвідати сайти різних культових організацій. Відповідно в електронному середовищі нівелюється ознака домінування певної церкви, яка існує в реальному житті.

Стильовий різновид української мови, який обслуговує релігійні потреби суспільства, в Інтернеті характеризується тими самими ознаками, що й у системі неелектронних форм названого стилю: використання спеціальних груп лексики, зокрема, лексико-семантичних груп найменування Бога, стосунків людини та Бога та ін., у синтаксисі – інверсійний порядок слів, поширення повторів, що підкреслюють урочистість, піднесеність дискурсу тощо [29].

Стиль, яким послуговуються на сайтах культових організацій (мова проповіді, релігійного диспуту тощо), набув додаткових визначальних ознак, які не детерміновані сучасною українською лінгвістикою. І хоч основну функцію сакрального стилю – обслуговування релігійних потреб суспільства – збережено, перелік визначальних ознак доповнено рядом компонентів, характерних, зокрема, як для мови інтернет-середовища, так і взагалі для деяких репрезентативних форм цього стилю.

1. Одиниці розмовної мови, некодифікована лексика.

Можливості Інтернету як одного з найпотужніших засобів комунікації повно використано на електронних сторінках, де широко представлений сакральний дискурс. Так, на деяких сайтах культових організацій існують форуми (принагідно зазначимо, що така форма дискурсу тут ще не стала популярною), де користувачі мають змогу спілкуватися як між собою, так і зі служителями культу. Мова таких сайтів за рівнем використання розмовної лексики, безперечно, відрізняється від мови проповіді. Зокрема, у таких текстах виразно проступає тенденція до некодифікованості, тут трапляються орфографічні, пунктуаційні помилки: *Якщо людина потрапила в залежність від комп'ютерних ігр як з цим боротися?* (тут і далі приклади подано в оригінальному написанні. – С. Ч.) [20].

У зв'язку з відвідуванням таких сайтів користувачів інших держав тут помітна практика послуговування літерами неукраїнського алфавіту: *Rozmnozenjam ludej u Raju ja j sam cikavyvsja (17.07.07), ale vidpovidj tak i ne otrytav* [21].

Користувачі форумів на електронних сторінках культових організацій послуговуються сленговою лексикою, проте надмірне уживання сленгових форм тут відсутнє, не трапляються приклади обсценної лексики. А загальний культуромовний рівень відповідних сайтів доволі високий: *Сайт просто SUPER, але якщо б ще*

поновлявся, то не було Вам дорогий адмін ціни [19].

Демократичні процеси дали змогу вийти в український соціум новим релігійним об'єднанням. Мова електронних сторінок таких об'єднань, як, власне, і взагалі мова сайтів релігійних організацій, здебільшого відповідає нормам літературної мови. Однак у деяких групах лексики є невідповідності мовних одиниць, репрезентованих на сайтах, стандартів. Зокрема, частина конфесій послуговуються термінологічним апаратом, відмінним від стандарту. Відхід від чинного правопису, ймовірно, дає змогу акцентувати увагу на диференціації з іншими культовими організаціями або формуванні визначальних ознак власної конфесії: *Ісус Христос навчав: щоб стати членом Його Царства або Церкви, необхідно **охриститися*** (див Івана 3:5) [27]; *Незабаром церква **звершує** перше водне **хрищення** новонавернених* [7]. У наведених прикладах, крім некодифікованих одиниць термінологічної лексики, засвідчено інші приклади ненормативного уживання, що загалом не характерно для таких текстів. Проте існують електронні сторінки, на яких текст перенасичений одиницями некодифікованої мови (елементами розмовної мови), що, ймовірно, є одним із засобів формування певного релігійного світогляду: *Я починаю переходити описувати про загартування. Постараюсь до 50-річчя Жовтня молоді показати свою роботу, своє вчення, яку я одержав у цьому користь й іншому чоловікові що дасть це потім. За моїм викладом, за висновком Іванова, ми, усі люди, повинні за це діло взятись усіма спільними силами, і, може бути, не це розкриємо в природі, що нам знайшов Іванов* [8].

2. Одиниці лексико-семантичних груп, нехарактерних для традиційного сакрального стилю.

Тематику релігійного тексту адаптовано до сучасних соціально-побутових умов, відповідно у таких творах функціонують одиниці інших лексико-семантичних груп, не характерних для цього стилю: *За харчовими приписами православні пости можна розділити на п'ять категорій: 1. Суворий піст – заборонена будь-яка їжа, дозволена тільки вода. В медицині це відповідає поняттю про **повне голодування**. 2. Піст з вживанням “сухої їжі” – дозволена неварена рослинна їжа. В медицині це близько поняттю про **вегетаріанське харчування** у формі споживання сирової їжі* [16].

Проте серед найбільш поширених нехарактерних для сакрального стилю одиниць у мережі Інтернет є назви сучасних технічних засобів та програм, комп'ютерні терміни: *Слава Богу! Тепер християни можуть співати рідні по духу пісні. 30 популярних християнських пісень на DVD диску у форматі караоке. Насолоджуйтесь та прославляйте Господа!* [11].

3. Емотикони. Креолізований текст.

Сучасні засоби впливу на людину значно ширші порівняно з минулим як у екстралінгвальних ситуаціях, так і в мові. Спектр використовуваних засобів на електронних сторінках культових організацій широкий. Зокрема, на сайтах для створення ефекту усної розмови послуговуються емотиконами (графічними знаками, створеними за допомогою засобів клавіатури комп'ютера, які можна прочитати, нахиливши голову вліво, і за допомогою яких у тексті передаються почуття [33] (інакше – смайликів)): *А між іншим, в Писанні говориться, що навіть біси – і ті вірують, але на відміну від людей, ще й тремтять... :D* [14]. Відтворення емотиконів на електронних сторінках за допомогою піктограм спричиняється до креолізації (креолізований текст – текст, фактура якого складається із двох негомогенних частин (вербальної мовної (мовленнєвої) і невербальної (що належить іншим знаковим системам, ніж природна мова)” [22, 180-181] (пор. інші терміни на позначення цього явища: *полікодовий текст* [6, 107], *відеовербальний текст* [13], *ізовербальний комплекс* [1, 106]). До найчастотніших креолізованих одиниць, які трапляються у сакральному дискурсі, зараховуємо саме піктограми емотиконів, створених розробниками сайтів: *Католики – пречудові люди. І деякі католики, яких я знаю, більш православні, ніж ті православні, що я їх знаю* <піктограма емотикона-посмішки> [12].

4. Гіпертекст.

Гіпертекст у загальному значенні можна розглядати як певний засіб комунікації у суспільстві, спрямований на численні одноментні потоки інформації. Спроби організувати такий комунікативний процес ще у середині ХХ ст. [31] реалізувалися у концепції американського філософа Т. Нельсона [34] і знайшли своє практичне втілення у структурі повідомлень в Інтернеті.

Текст в Інтернеті має вигідні переваги над іншими різновида-

ми репрезентації (зокрема друкованої), оскільки тут є можливість використання гіпертексту. Така особливість характерна для усіх стильових різновидів української мови в Мережі. Не виняток – і тексти сакрального стилю: *Христос дав вічний доказ, що правда сильніша від неправди, світло сильніше від темряви, правда остаточно перемагає. Прочитати повністю...* [15]. Виділений приклад – гіперпосилання на сторінку в Інтернеті, де розміщено повний виклад тексту.

4. Екзотизми.

Церкви нехристиянського спрямування у своєму термінологічному апараті послуговуються номенами, що становлять лексико-семантичну групу екзотизмів. Міра використання таких одиниць у відповідних текстах дуже висока: *З тими ж людьми, які мали сильну довіру до своєї власної та до будда-природи інших, він [Будда. – С. Ч.] ділився безпосереднім баченням ума – Великою Печаткою (тиб. **Чагчен**, скт. **Махамудра**). Перший з цих рівнів називається “Малий Шлях”, або **Тхеравада**, другий – “Великий Шлях”, або **Махаяна**, і третій – “Діамантовий Шлях”, або **Ваджраяна** [2]; Сахаджа Йога говорить, що шукач істини (**садхака**) має по народженню право добровільно одержати свою Самореалізацію (**Атма Сакшат Кар**) [17]; Вдосконалення **Сіньсін** має багато аспектів, зокрема, відмову від негативної поведінки і різних пристрастей. Ключем до гартування є універсальні принципи Всесвіту – Істина, Доброта, Терпіння (**Чжень Шань Жень**) [4]. Серед номенів екзотичної лексики частотні запозичення з індійських мов, китайзми, арабізми. Стилістична функція екзотизмів у сакральному дискурсі така сама, як і в художньому тексті, де цими одиницями, власне, найчастіше послуговуються, – забарвлення тексту у специфічний національний колорит чи колорит певного середовища (у нашому випадку – релігійного).*

5. Контаміновані форми.

У релігійному контексті в Інтернеті помічено використання специфічних лінгвальних формул, характерних для певної конфесії, зокрема, слова, побудовані шляхом контамінації – із поєднанням літер різних алфавітів, – для їх адекватного відтворення (згідно з канонами) у вимові: *Робота спрямована на роз’яснення та поширення релігійних переконань Умми (послідовників) Пророка Му-*

хаммада, мир Йому – переконань “*Ахлюс-сунна уаль-джама’а*”, які були роз’яснені Імамами Абуль-Хасаном Аль-Аш’арій та Абу-Мансуром Аль-Матурідій, нехай буде їм Милість від Аллаха [5]. Контамінація виникає як спроба засобами інших мов (у наведеному прикладі – за допомогою літери *h* на позначення звука з іншими артикуляційно-акустичними характеристиками, ніж відповідний звук української мови), а також власнеукраїнськими графічними одиницями (використання апострофа у місці “розриву” вимови) передати вимову, яка існує в мові-першоджерелі.

Ця традиція характерна, зокрема, для ісламу, де у Корані на цьому акцентовано особливу увагу. Так, під час тлумачення певних частин сур Корану перекладачі акцентують увагу на адекватному відтворенні тексту (пор.: 3:1. *А (Аліф) – Л (Лям) – М (Мім)*). – “Сура відкривається цими буквами арабського алфавіту, щоб привернути увагу до дивовижності й надзвичайності Корану, який, хоч і написано мовою людей, не можна перевершити, і щоб люди слухали його” [24]).

Контамінація одиниць релігійного дискурсу характерна також і на рівні тексту. Зокрема, електронні сторінки деяких культурних організацій мають білінгвальну природу. Адже для певних віровчень важливо те, якою мовою подано, наприклад, цитати із богослужбових книг. Відповідно текст власне проповіді подано українською мовою, а текст із релігійних книг – мовою, якою опубліковані ці книги: *Екклесіаст 11:1* “*Нет памяти о прежнем; да и о том, что будет, не останется памяти у тех, которые будут после*”. *Що буде з нами завтра, в майбутньому? Багато людей кажуть: я не знаю, що буде. Але я вам відкрию таємницю – я знаю, що буде завтра* [26].

Сакральний дискурс, порівняно з іншими стильовими різновидами мови, зазнав помірних трансформацій у мережі Інтернет. Мова проповідей, розміщена на сайтах, несуттєво відрізняється від опублікованих проповідей у друкованих виданнях. Однак іноді вона змінюється під впливом технічних факторів, зокрема, гіперпосилань як засобів реалізації гіпертексту. У дискусіях на релігійні теми помітні ознаки розмовного стилю, тут зафіксовано елементи розмовної мови, вживаються емотикони. Водночас по-

казник розмовності за кількістю використовуваних засобів у такому тексті значно нижчий порівняно з іншими стильовими різновидами (пор.: 28).

Велика кількість нових релігійних течій спричинилася до видозміни сакрального тексту. Тепер сакральний текст в мережі Інтернет характеризується наявністю іншомовних слів, екзотизмів, комп’ютерних термінів, білінгвальною специфікою тексту та ін. Проте, частина цих особливостей сакрального тексту, ймовірно, не є визначальною тільки для Мережі, оскільки та сама інформація може бути опублікована й у друкованому виданні.

Українська лінгвістична думка акцентує увагу на сакральному дискурсі як функціонально-стильовому різновиді, що обслуговує здебільшого християнську релігійну течію (переважно православ’я), однак під впливом часу визначальні ознаки сакрального стилю модифікуються, що показує дослідження української мови в Інтернеті. Адже тут представлені всі основні релігійні конфесії, відповідно мова дискурсу цих конфесій не завжди відповідає тим визначенням у сучасному українському мовознавстві ознакам сакрального стилю. Специфікою Інтернету зумовлене явище нейтралізації осібних ознак певної релігії, зокрема, православ’я, яке існує в реальному житті. У зв’язку з послугуванням Інтернетом представників різних соціально-культурних сфер в українську мову, зокрема в її сакральний стиль, активно входять мовні штампи інших конфесій, впливаючи на сакральний стиль зокрема і українську мову взагалі.

Література

1. Бернацкая А. А. К проблеме “креолизации” текста: история и современное состояние // Речевое общение: Специализированный вестник / Красноярск. гос. ун-т. – Вып. 3 (11). – Красноярск, 2000.

2. Буддизм діамантового шляху (www.buddhism.org.ua/fg/faq1.php#5).

3. Горбач О. З історії української церковно-музичної термінології // Зібрані статті. – Б. м., 1991. – Т. 2: Статті до 1000-ліття християнізації Руси-України.

4. Друзі Фалуныгун (fofg.org.ua/index.php?option=content&task=section&id=10&Itemid=74).

5. Духовное управление мусульман Украины (www.islamyat.org/).
6. Ейгер Г. В., Юхт В. Л. К построению типологии текстов // Лингвистика текста: Материалы научной конференции при Московском государственном институте иностранных языков им. М. Тореза. – Ч. I. – М., 1974.
7. Євангельська Церква Святої Трійці. Про нашу церкву (mychurch.com.ua/about/).
8. Книга царства Божого (users.iptelecom.net.ua/~osh/book_life_1.htm).
9. Лесів М. Церковнослов'янізми в сучасній українській літературній мові // Греко-католицький церковний календар. – Варшава, 1988. – С. 83–89.
10. Німчук В. В. Українська мова – священна мова // Людина і світ. – 1992. – № 11/12. – С. 28–32; 1993. – № 1. – С. 35–39; № 4/5. – С. 14–19; № 6/7. – С. 26–32, № 8/9. – С. 20–24; № 10/11. – С. 26–31.
11. Офіційний сайт євангельської церкви “Голгофа” (golgotha.org.ua/).
12. Перехрестя (www.pramol.rel.org.ua/forum/viewthread.php?forum_id=23&thread_id=20&rowstart=20).
13. Пойманова О. В. Семантическое пространство видеовербального текста: Автореф. дисс. канд. филол. наук. – М., 1997.
14. Публікації, творчість... Церква ЖИВЕ СЛОВО (livingword.at.ua/blog/1-0-3).
15. Православ'я на Прикарпатті (<http://pravoslavia.if.ua/content/blogsection/1/5/>).
16. Рівне православне (ukr-orthodox.rv.ua/index.php).
17. Сахаджа Йога в Україні (www.sahajayoga.org.ua/what/index.html).
18. Симонова К. С. Українська мова у конфесійному письменстві XV ст.: (На матеріалі “Четы” 1489 р.) // Жанри і стилі в історії української літературної мови. – К., 1989. – С. 56-79.
19. Синодальне управління Української Православної Церкви Київського Патріархату у справах молоді (<http://usm.org.ua/gostova-kniga/>).
20. Сионська горниця. Кіберзалежні (orthonet.org.ua/forum/index.php?topic=19.0).
21. Сионська горниця. Розмноження людей на Землі (orthonet.org.ua/forum/index.php?topic=15.0).
22. Сорокин Ю. А. Тарасов Е. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция // Оптимизация речевого воздействия. – М., 1990.

23. СОЦІС-Геллап (http://www.kievpatr.org.ua/history_1.html).
24. Сура 3 Аль’Имран “Семейство Имрана” (www.imam.ru/quran/003.html).
25. Український Центр економічних и політичних досліджень ім. О. Разумкова (www.uceps.org/ua/show/215).
26. Християнська церква “Спасіння” (ua.salvationchurch.com.ua/prog?id_prog=54).
27. Церква Ісуса Христа Святих Останніх днів (dschurch.com.ua/content/view/43/72/).
28. Чемеркін С. Г. Трансформації розмовного стилю в інтернет-комунікації. – Мовознавство. – 2007. – №4–5. – С. 36–43.
29. Шевченко Л. Л. Конфесійний стиль // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2004. – С. 273.
30. Юрковський М. Староукраїнська сакральна термінологія // Варшавські українознавчі записки. – Варшава, 1988. – С. 75.
31. Bush V. As we may think // Atlantic Monthly. – 1945. – Vol. 176, №1. – P. 101-108.
32. Central Intelligence Agency (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html)
33. Dvorak J. C., Anis N. Dvorak’s Guide to PC Telecommunications. – Berkeley, 1990.
34. Nelson T. H. Literary machines. – Swarthmore, PA, 1981.
35. www.AXIOS FORUM (my-forum.org.ua/go/viewtopic.php?t=805&start=0).